

ПАВЛІЦЬКИЙ
Даріуш Олесь

УДК 330.34

БАЙРАМОВ
Ешгін Алі Оғли
bayramove@i.ua

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ
ПОКРАЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО
ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО
СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ

PRACTICAL ASPECTS OF
INNOVATIVE ENTERPRISE
ENVIRONMENT IMPROVEMENT IN
UKRAINE

здобувач, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

аспірант, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

У статті зазначається, що сучасний етап розвитку світової економічної системи актуалізує роль інновацій як фактора забезпечення конкурентних переваг. Аналіз засвідчив зниження у 2014 році питомої ваги підприємств, що здійснюють інноваційну діяльність, порівняно із попередніми періодами. Визначено фактори, які негативно впливають на функціонування елементів інноваційного підприємницького середовища. Обґрунтовано основні напрями підвищення ефективності функціонування інноваційного підприємницького середовища в Україні.

В статье указывается, что современный этап развития мировой экономической системы актуализирует роль инноваций как фактора обеспечения конкурентных преимуществ. Анализ засвидетельствовал уменьшение в 2014 году доли предприятий, которые занимались инновационной деятельностью, в сравнении с предыдущими периодами. Определены факторы, которые негативно влияют на функционирование элементов инновационной предпринимательской среды. Обоснованы основные направления повышения эффективности функционирования инновационной предпринимательской среды в Украине.

It has been noted in the article that the modern stage of the world economic system development updates the role of innovations as the main factor of competitive advantages assurance. The analysis has proved the decrease in 2014 of the relative share of enterprises, which realize the innovative activity comparing with previous periods. The factors, which compromise the functioning of the elements of the innovative enterprise environment have been determined. The main ways of the increase of the innovative enterprise environment functioning effectiveness have been substantiated.

Ключові слова: інновація, середовище, державне регулювання, ефективність

Ключевые слова: инновация, среда, государственное регулирование, эффективность

Keywords: innovation, environment, government regulation, efficiency

ВСТУП

Сучасний етап розвитку світової економічної системи актуалізує роль інновацій як фактора забезпечення конкурентних переваг на макро та мікроекономічному рівнях. Конкурентна боротьба зумовлює формування нових підходів до створення передумов для активізації інноваційної діяльності суб'єктів господарювання. Зокрема на це вказується у наукових працях [1; 2]. Саме тому проблематика формування сприятливого інноваційного середовища в Україні є актуальною.

Дослідженню, переважно теоретичних, аспектів функціонування інноваційного підприємництва, ролі інновацій в економіці присвячені роботи: Б. Верспагена, Т. Елфрінга, Я. Фагерберга.

Водночас, питання інноваційного забезпечення економіки розглядаються в наукових працях вітчизняних науковців В.М. Гейця, С.В. Захаріна, М.П. Денисенка П.Ю. Курмаєва та інших.

Разом з тим, недостатньо вивченими залишаються питання розробки напрямів покращення іннова-

ційного підприємницького середовища в сучасних умовах функціонування національної економіки.

МЕТА РОБОТИ

Метою даної статті є обґрунтування практичних рекомендацій щодо покращення інноваційного підприємницького середовища в Україні.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною основою проведеного дослідження є діалектичний метод, прийоми та методики аналізу економічних процесів.

У процесі наукового дослідження було використано методи логічного узагальнення, графічний, експертних оцінок, колізійно-правовий.

РЕЗУЛЬТАТИ

Кризові явища у вітчизняній економіці мають причини, що криються, передусім, у зменшенні питомої ваги наукомістких галузей та виробництва з новітніми технологіями, які відіграють важливу роль

у формуванні передумов зростання обсягів промислового та сільськогосподарського виробництва.

Натомість, збільшується питома вага продукції, яка має низький вміст доданої вартості. Водночас, розбудова моделі інноваційного розвитку економіки знаходиться в початковій стадії, яка характеризується відсутністю радикальних (базових) інновацій; незначними обсягами інноваційної продукції принципової новизни; низькою інноваційною активністю підприємств [3, С. 167].

Згідно зі статистичними даними питома вага підприємств, що здійснюють інноваційну діяльність, порівняно із попередніми періодами, зменшується. Якщо у 2000 р. з 1491 промислового підприємства, що впроваджувало інновації, 1372 (13,7% від загальної кількості промислових підприємств) освоювали виробництво інноваційних видів продукції, то у 2014 р. з 1208 підприємств – лише 600 (6,0%), тобто на 7,7% менше. Тоді як у економічно розвинених країнах – США, Японії, Німеччині та Франції це значення коливається у межах 70–80%.

Як наслідок, уповільнення модернізації виробничих потужностей та впровадження інновацій дедалі більше формує розрив між можливостями вітчизняних виробників та їх конкурентів, поглиблює технологічне відставання від світових лідерів. Вкрай низькими залишаються обсяги виробництва високотехнологічної продукції. Для більшості існуючих виробництв використання інновацій не є головним фактором розвитку [4, С. 100].

Враховуючи вищезазначене, до основних напрямів підвищення ефективності функціонування інноваційного підприємницького середовища в Україні необхідно віднести наступні:

створення сприятливої інноваційної інфраструктури;

формування адекватного викликам сучасності механізму державного регулювання інноваційного підприємництва;

формування сприятливого загальноекономічного середовища в країні (рис. 1).

Рис. 1. Напрями покращення інноваційного підприємницького середовища в Україні [джерело: розробка авторів]

Розвиток галузей національної економіки значно ускладнюється без формування сприятливої інфраструктури підтримки, яка складається з державних і приватних суб'єктів господарювання. Їх взаємодія створює передумови для формування певного організаційно-економічного середовища активізації інноваційної діяльності.

Так, згідно Закону України «Про інноваційну діяльність» інноваційна інфраструктура являє собою сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, кредитні, освітні тощо) [5].

Практичне значення інфраструктурного забезпечення інноваційної діяльності полягає в тому, що воно сприяє виконанню комплексу управлінських

робіт, який містить у собі всі етапи від формування і розробки інноваційних проектів до їх реалізації. Крім того, створення такої інфраструктури передбачає концентрацію зусиль усіх господарюючих суб'єктів, зацікавлених в інноваційному розвитку галузей.

На даний час, дефіцит фінансових ресурсів вітчизняних підприємств, низька інвестиційна активність, недосконале правове регулювання та обмеженість попиту на науково-технічні продукти уповільнюють інноваційну діяльність суб'єктів підприємництва [6, С. 71–72].

Істотного імпульсу щодо активізації можна досягти у результаті формування відповідного інфраструктурного забезпечення, що передбачає постійний симбіоз у взаємодії держави, науки та бізнесу. Погоджуючись з науковими поглядами вчених [7], вважаємо, що першочерговим завданням, у даному контексті, є необхідність істотного

збільшення кількості та частки інноваційно активних малих і середніх суб'єктів господарювання, у т. ч. тих, що займаються дослідженнями і розробками, впроваджують інновації та освоюють виробництво інноваційних видів продукції. Разом з тим, з метою збільшення кількості таких підприємств важливим є створення умов для реалізації ресурсного, наукового і виробничо-технічного потенціалу малого та середнього бізнесу.

В Україні все ще існують окремі елементи науково-технологічної інфраструктури. Але її друга складова – комерційна, що включає попит суб'єктів підприємництва на результати інноваційної діяльності, готовність та бажання фінансувати розробку інноваційних проектів, залучаючи при цьому наукові кадри все ще не набула відповідного рівня розвитку [7].

Враховуючи позитивний зарубіжний досвід організації інноваційної діяльності, в країні необхідно проаналізувати доцільність відновлення роботи технопарків та регіональних центрів інноваційного розвитку. Саме вони мають стати основними елементами інноваційної інфраструктури, що забезпечать розробку, виробництво і постачання на вітчизняний та зарубіжний ринки конкурентоспроможної наукоємної продукції.

Формування сприятливого інноваційного середовища неможливе без підвищення ефективності державного регулювання розвитку підприємництва та визначення оптимальної участі держави в регулюванні процесів функціонування підприємницького сектору.

За оцінкою Державної служби України з питань регуляторної політики та підприємництва, приблизно 25–30 % регуляторних актів містять порушення законодавства і принципів регуляторної політики та потребують коректив. Що стосується реалізації регуляторних актів, то і там спостерігаються численні порушення. Загалом, за оцінками зазначеної державної служби, рівень державного втручання в господарську діяльність не є оптимальним, а кількість порушень органами державної влади принципів і законодавчих норм у галузі регуляторної політики є значною (30 %) [8, С. 32–33].

На сьогодні практично повністю відсутня матеріально-технічна і, передусім, фінансова підтримка малого бізнесу, система гарантій і страхування кредитних та інноваційних ризиків. Крім того, суттєвою проблемою є складність доступу до фінансових ресурсів (високі відсоткові ставки та вимоги значної застави) [9, С.10].

У сучасних умовах, важлива роль в стимулюванні розвитку суб'єктів підприємницької діяльності має належати органам регіональної влади [10, С. 167-171]. Процеси децентралізації державної влади, у тому числі у фінансовій сфері, створюють передумови для використання інструментарію регулювання на регіональному рівні.

Перспективним напрямом щодо стимулювання діяльності суб'єктів інноваційного підприємництва є покращення загальноекономічного середовища в країні (зменшення рівня інфляції, зниження ставок по кредитах тощо).

На соціально-економічну ситуацію в країні негативно впливає зменшення ВВП, зростання величини державного боргу, від'ємне сальдо торговельного балансу, високий дефіцит бюджету, не обґрунтована емісія (у тому числі прихована) та невизначеність щодо перспектив розвитку країни.

Як наслідок, відбулося зростання темпів інфляції, знецінення національної грошової одиниці та дестабілізація функціонування банківської системи [11, С.7].

Одним із пріоритетних завдань макроекономічного регулювання в країні є розробка і запровадження нових підходів та інструментів для підвищення ефективності монетарної політики у вигляді режиму інфляційного таргетування [12, С. 73].

Реалізація даного монетарного режиму повинна ґрунтуватися на дотриманні таких основних принципів: цінової стабільності та зниження показника індексу споживчих цін; використання режиму гнучкого обмінного курсу; орієнтації на досягнення середньострокових цілей економічної політики; прозорих дій Національного банку України у сфері регулювання грошово-кредитного ринку та перспективного характеру прийняття рішень на підставі інфляційного прогнозу. Подолання високого рівня інфляції буде важливою передумовою досягнення стійкого економічного зростання.

Разом з тим, необхідним каталізатором зростання економіки є доступність кредитних ресурсів.

Тому, для більш активної участі банків в фінансуванні інноваційної діяльності малих підприємств доцільним є запровадження державного страхування кредитів [13], виданих малим підприємствам, що займаються розробкою і впровадженням інноваційної високотехнологічної продукції та діяльність яких пов'язана зі значним інвестиційним ризиком. Перспективними, у даному контексті, є освоєння та впровадження нових кредитних технологій інноваційних проектів та розробка банківських продуктів для малих інноваційних підприємств.

Водночас, альтернативою банківському кредитуванню інноваційного підприємництва може стати використання інших джерел фінансування інновацій у формі венчурного капіталу, що створює необхідні умови для інтеграції науки, виробництва і ринку [14].

ВИСНОВКИ

Дослідження особливостей функціонування інноваційного підприємницького середовища в Україні вказує на необхідність розробки нових підходів щодо його покращення. До таких напрямів нами були віднесені наступні: створення сприятливої інноваційної інфраструктури, формування адекватного викликам сучасності механізму державного регулювання інноваційного підприємництва та формування сприятливого загальноекономічного середовища в країні.

Реалізація заходів у контексті зазначених напрямів покращення інноваційного підприємницького середовища не лише створить умови для відповідного

організаційно-інфраструктурного забезпечення інноваційної діяльності, але й сприятиме помітному збільшенню кількості інноваційно-активних промислових підприємств, збільшить їх частку у формуванні ВВП країни та підвищить загальний рівень конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світових ринках.

Список використаних джерел

1. Fagerberg, J., Srholec, M., Verspagen, B. (2010). The Role of Innovation in Development. / J. Fagerberg, M. Srholec, B. Verspagen//Review of Economics and Institutions. – 2010. - №1 (2). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rei.unipg.it/rei/article/view/15>
2. Курмаев П.Ю. Инновационно-воспроизводственный подход к регулированию региональной экономики/П.Ю. Курмаев// European Researcher. – 2013. – №1. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.erjournal.ru/ru/archive.html?number=2013-01-15-01:31:46&journal=47>
3. Зянько В. В. Проблеми та пріоритети розвитку інноваційного підприємництва в Україні // Теоретичні та прикладні питання економіки: Зб. наук. праць / За ред. Єханурова Ю. І., Шегди А. В. – К.: Вид.-поліграф. центр «Київський університет», 2006. – Вип. 9. – С.167–173.
4. Зянько В.В. Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку. Монографія. – Вінниця: УНІВЕРСУМ. – Вінниця, 2008. – 397 с.
5. Закон України «Про інноваційну діяльність» № 40-IV// Голос України. – 2002. – 9 серпня. – С. 10.
6. Малюта Л. Формування організаційно-економічного середовища для активізації інноваційної діяльності підприємств сільськогосподарського машинобудування / Л. Малюта // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2010. – Випуск 1 (3). – С. 71–76.
7. Скрипко Т.О. Підвищення ефективності економіки за допомогою удосконалення інструментів державного регулювання інноваційної активності бізнесу [Електронний ресурс] / Т.О. Скрипко // Ефективна економіка. – 2014. – № 6. – Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3105>
8. Аналітичний звіт про стан і перспективи розвитку малого і середнього підприємництва в Україні / Державна служба України з питань регуляторної політики та підприємництва. – 2012. - С. 5-9.
9. Програма розвитку малого та середнього підприємництва у Славутському районі на 2013-2014 роки. – Славута, 2012. - С.10
10. Ольвінська Ю.О. Основні напрями підвищення ефективності функціонування суб'єктів підприємницької діяльності / Ю.О. Ольвінська // Формування ринкових відносин в Україні. – 2013.- №12. – С. 167-171.
11. Головенська Ю.В. Вплив інфляції на економіку України / Ю.В. Головенська // Інфляційне таргетування та макроекономічна динаміка: Збірник тез науково-практичної конференції студентів (25 березня 2015 р.) – Черкаси: ЧІБС УБС НБУ, 2015. – 55 с.
12. Любохинець Л.С. Макроекономічні основи таргетування інфляції як метод регулювання фінансових ринків в розвинутих країнах та Україні / Л.С. Любохинець, Л.М. Бабич // Вісник Хмельницького національного університету, 2010. – № 4. – Т. 2. – С. 72–75.
13. Постанова Верховної ради України «Про Концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України» № 916-14 від 13.07.1999 р.
14. Лаврук В.В. Венчурне інвестування інноваційної діяльності / В.В. Лаврук // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – № 1. – С. 224–234
15. Мірошниченко О.В. Знецінення національної грошової одиниці як загроза економічній безпеці України / О.В. Мірошниченко // Вісник економічної науки України. - 2014. - № 3. - С. 65-71.